

TRIGLAVSKI
NARODNI
PARK

Časopis za
prebivalce,
obiskovalce,
prijatelje in
podpornike

SVET POD TRIGLAVOM 20

NARAVA TNP - zaloga podzemne vode
PROJEKTI Znak kakovosti TNP
KULTURA Obnova poslikav na Pocarjevi domačiji
PO PARKU Razvoj info središč TNP

alpenkonvention • convention alpine
convenzione delle alpi • alpska konvencija

Organizacija Združenih
narodov za izobraževanje,
znanost in kulturo

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Slovenska nacionalna
komisija za UNESCO

Slovenian National
Commission for UNESCO

Uvodnik

BESEDILO • dr. Peter Skoberne

KAZALO

- 3 **UNESCO**
- 4 **ALPSKA KONVENCIJA**
- 6 **KULTURA**
- 7 **NARAVA**
- 8 **PO PARKU**
- 11 **STRANI ZA MLADE IN
MLADE PO SRCU**
- 12 **IZLET ŠTEVILKE**

Pirotehnika v TNP – ne!

Letos nadaljujemo ozaveščevalno akcijo o škodljivosti uporabe pirotehničnih sredstev. Pozitivni odzivi preteklih dveh let dokazujejo, da se vedno več ljudi zaveda, da uporaba ogroža varnost človeka, moti živali in onesnažuje okolje. Zelo zgovorne so tudi risbe osnovnošolcev, ki so lani sodelovali na likovnem natečaju. Strah, jok, poškodovani prsti in prestrašene živali so bili najpogostejši motivi. Naj nam bo v razmislek in opozorilo.

SLIKA • Sabina Trop, OŠ Ormož

V Julijske Alpe sem že v zgodnjem otroštvu zahajal s starši, pozneje pa sem bil z njimi vedno bolj povezan: planinsko, botanično, družinsko, poklicno pa še posebej s Triglavskim narodnim parkom, ki sem ga spremljal od leta 1980. V oktobru sem nepričakovano sprejel izziv, da spoznam Triglavski narodni park tudi 'od znotraj', kot vršilec dolžnosti direktorja Javnega zavoda Triglavski narodni park.

Prvi vtisi so bili mešani. Nič, s čimer sem se srečeval, mi ni bilo povsem neznan, o vsem sem vsaj nekaj vedel že iz prejšnjih izkušenj, vendar se je vse kazalo v drugačni luči, predvsem kot pričakovanje rešitev oz. vsaj premika v to smer. Triglavski narodni park zavzema okoli 4 % Slovenije in so se ga po malo dotaknile tudi vse nevšečnosti države, od kredita do likvidnostnih težav. Vendar to niso razlogi za malodušje, saj so Julijske Alpe nedvomno zlatnina naše države. To dokazujejo simbolni pomen Triglava, ohranjena narava v vsem svojem pestrem blišču, bogati viri vode in lesa, pa tudi modrost trajnostnega življenja, ki še vedno sramežljivo tli pod pepelom privida napačno razumljenega razvoja.

Življenje v tej opevani naravi ni bilo nikoli preprosto in lahko, vendar je zagotavljalo preživetje. Z drugačnim pogledom na razvoj, ki so nam ga vsilili ekonomisti z bajko o neomejeni rasti v omejenem svetu, so rastle tudi pričakovanja o drugačnem načinu življenja. Kriza postavlja zadeve spet na pravo mesto: opreti se je treba na svoje vire, naravne in človeške. Tako so živeli in preživeli naši predhodniki ter pri tem ohranili naši generaciji bogastvo Julijskih Alp. Prišel je tisti čas, ko nas bodo razmere prisilile, da pobrskamo za izkušnjami starejših in jih prelijemo v sedanost. Ta modrost preživetja se je najbolj izgubila v mestih, zato v času krize ni najprimernejše oziranje v prestolnico in pričakovanje na izpolnjevanje obljub, zakoličenih celo z zakonom. Dovolj je pogled na razdelitev proračunskih sredstev, najboljših pokazateljev skupka interesov družbe.

Zato iščimo rešitve pod okriljem Triglava, iščimo ga v delovanju vaških skupnosti, zadrug, obnovimo sodelovanje. Moja želja je, da bi bila naša uprava pomemben spodbujevalec sodelovanja vseh, ki delujejo na območju TNP, da ne bi govorili več o 'vašem', ampak o 'našem' parku.

Številni so prepričani, da je vloga čuvarja Zlatorogovega zaklada zaupana Triglavskemu narodnemu parku. Velika zmota! Narava ne potrebuje varstva in tudi Zlatorog je mimogrede opravil s človekovim pohlepom, ki je povzročal motnje. Poslanstvo TNP je, da odpira oči za Zlatorogov zaklad, s katerim so bogato obdarjene Julijske Alpe. Sporočilo je pomenljivo skrito v klicu na pomoč: sos – spoznavaj, občuduj, spoštuj! Šele s spoštovanjem lahko gradimo pravi odnos do zaklada, ki nam in potomcem zagotavlja dostojno življenje. Seveda le, če ne bomo v pohlepu načenjali glavnice in bomo v zdravi skromnosti dobro živeli od obresti. To je zlato pravilo, ki velja za obiskovalce, prebivalce parka in prav tako za osebje uprave parka. Dopusčimo, da nas v dnevih in letih, ki so pred nami, koščki Zlatorogovega zaklada navdihujejo, spodbujajo in usmerjajo k odgovornemu odnosu do narave! ♦

V letu 2014 vam želimo veliko doživetih poti, lepih razgledov in prijaznih srečanj.

KOLEKTIV TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA

10 LET RAZGLASITVE BIOSFERNEGA OBMOČJA JULIJSKIH ALP

BESEDILO • *mag. Martin Šolar*
FOTOGRAFIJA • *Tina Markun*

Unescov program Človek in biosfera (MAB – Man and Biosphere) je namenjen raziskovanju vpliva človekovih dejavnosti na spremembe v življenjskem okolju ter spodbujanju trajnostnega razvoja. Biosferna območja so večji deli kopenskih ali morskih ekosistemov in so mednarodno priznana zavarovana območja znotraj Unescovega programa MAB. Več kot 500 biosfernih območij v več kot 100 državah predstavlja model upravljanja naravnih in človeških virov z visoko zaveštno o ohranjanju biotske pestrosti in so hkrati namenjena izboljšanju življenjskih možnosti ter vzdrževanju socialnih, ekonomskih in kulturnih razmer za okolju prijazen razvoj.

V Sloveniji so v svetovno mrežo biosfernih območij vpisani Julijske Alpe, Kras in Kozjansko z Obsoteljem. V vseh treh primerih so upravljalci območij parki – Triglavski narodni park, Park Škocjanske jame in Kozjanski park.

Prvo razglašeno slovensko biosferno območje so bile Julijske Alpe. Leta 2003 je bil v mrežo biosfernih območij vključen Triglavski narodni park s svojim osrednjim in robnim območjem ter dodanim vplivnim območjem, ki obsega širše območje Julijskih Alp vse do državnih meja z Avstrijo in Italijo.

V 10 letih upravljanja biosfernega območja smo izvedli vrsto aktivnosti, predvsem s področja monitoringa in raziskovanj, izobraževanja, vključevanja mladih v različne naravovarstvene in parkovne programe, usmerjanja trajnostnega gošpodarjenja na pašnih planinah, evidentiranja in ohranjanja kulturne dediščine in štabne tipologije ter komunikacije in promocije. V okviru programa UNESCO MAB izvajamo tudi dejavnosti čezmejnega sodelovanja z naravnim parkom Julijsko predgorje v dolini Rezije v Italiji.

Desetletnico vpisa Julijskih Alp v mrežo biosfernih območij UNESCO MAB smo slovesno obeležili 29. novembra 2013 v Zeleni hiši v Kobaridu. •

SVET POD TRIGLAVOM

je časopis Triglavskega narodnega parka, namenjen njegovim prebivalcem, obiskovalcem, ljubiteljem in podpornikom.

ISSN: 1581-6664
Uprava Triglavskega narodnega parka, Ljubljanska cesta 27, 4260 Bled
tel.: 04/578 02 00
faks: 04/578 02 01
E-pošta: triglavski-narodni-park@tnp.gov.si
www.tnp.si

IZDAL IN ZALOŽIL
Javni zavod Triglavski narodni park
ZANJ dr. Peter Skoberne
GLAVNA IN ODGOVORNA UREDNICA Alenka Mencinger
UREDNIŠKI ODBOR
Tomaž Bregant, Tina Markun, Alenka Mencinger, Ana Marija Kunstelj

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI
Tanja Menegalija – planina Blato
LEKTORIRANJE
Moja Zemljak
OBLIKOVANJE IDEJNE ZASNOVE
Idejološka ordinacija, Silviya Černe

POSTAVITEV IN PRIPRAVA
Gaya d.o.o.
TISK
Medium d.o.o., Žirovnica
NAKLADA
1650 izvodov
Tiskano na okolju prijaznem papirju.
Bled, december 2013

TRAJNOSTNI TURIZEM V ALPAH

BESEDILO • *Taja Ferjančič*, Stalni sekretariat Alpske konvencije

Trajnostni turizem temelji na pristopu, pri katerem se turistično dejavnost umešča v prostor tako, da se zagotovi optimalno izkoriščanje okoljskih virov ob ohranjanju naravne dediščine in biotske raznovrstnosti, spoštovanju družbene in kulturne pristočnosti ter ohranjanju kulturne dediščine in tradicionalnih vrednot. Izhajati mora torej iz ohranjanja naravne in kulturne dediščine ter svojo gospodarsko dejavnost graditi tako, da so njene koristi enakomerno

porazdeljene, t. j., da ustvarja zaposlitve, nudi priložnosti za ustvarjanje dodatnega prihodka in spodbuja storitve za skupnost.

Značilnosti in načela trajnostnega turizma v Alpah so opisane v novem Poročilu o stanju Alp, ki ga je letos izdala Alpska konvencija. V poročilu so obravnavane potrebe po doseganju večje skladnosti med turizmom in okoljem v Alpah, njegov glavni namen pa je predstaviti skupne izzive in priložnosti trajnostnega turizma v Alpah ter primere dobrih praks z različnih alpskih območij.

Alpska konvencija je mednarodna pogodba osmih alpskih držav za zaščito in razvoj Alp, ki v Sloveniji velja od leta 1995. Gre za prvi mednarodni sporazum na svetu, ki povezuje gorske regije v smislu enotnega razvoja v geografskem, okoljskem, gospodarskem in socialno-kulturnem smislu. Njen glavni cilj je zagotoviti varstvo in skladen razvoj alpskega prostora ter zaščititi gospodarske in kulturne interese prebivalcev na enotnem območju Alp skozi celostne in usmerjene politike.

Vse alpske države se namreč srečujejo s podobnimi izzivi: v Alpe prihaja vse več turistov (več kot 100 milijonov na leto), njihovi obiski so krajši, a bolj pogosti. Kar 84 % turistov v alpske doline prihaja z osebnimi vozili, glavna namena njihovega obiska pa sta počitnikovanje in aktivno preživljanje prostega časa.

Svoj izvod Poročila o stanju Alp najdete na spletni strani: <http://www.alpconv.org/sl/AlpineKnowledge/RSA/tourism/default.html>, tiskan izvod pa lahko naročite na: info@alpconv.org.

Novice iz Alpske konvencije

BESEDILO • *mag. Martin Šolar* FOTOGRAFIJI • *Tina Markun* • *Yann Kohler*

NA OBISKU NOV GENERALNI SEKRETAR

Okoljski ministri osmih držav podpisnic Alpske konvencije so konec leta za novega generalnega sekretarja Alpske konvencije imenovali avstrijskega pravnik in diplomata gospoda Marcusa Reitererja, ki je delo začel opravljati poleti 2013 in obiskal tudi Slovenijo. Ob srečanju z ministrom, pristojnim za izvajanje

OBISK GENERALNEGA SEKRETARJA

Alpske konvencije, Samom Omerzelom, se je na Bledu na upravi Triglavskega narodnega parka srečal s ključnimi deležniki pri izvajanju Alpske konvencije: upravljavci gorskih zavarovanih območij, lokalnimi skupnostmi ter nevladnimi organizacijami, kot sta Planinska zveza Slovenije in CIPRA Slovenije, ki so ga seznanili z načinom izvajanja Alpske konvencije in mu predstavili prireditev Dan Alpske konvencije.

USTANOVLJENA ZVEZA ZAVAROVANIH OBMOČIJ V ALPAH

Januarja 2013 je v francoskem mestu Pralognan-la-Vanoise, v tamkajšnjem narodnem parku, 35 zavarovanih območij v Alpah, med njimi tudi Triglavski narodni park, ustanovilo zvezo zavarovanih območij v Alpah – ALPARC.

PRESEDSTVO ZVEZE ALPARC

Zveza ALPARC je bila ustanovljena, da se zagotovi podpora varstva in trajnostnega razvoja v Alpah ter izvajanje tiših delov Alpske konvencije, ki zadevajo zavarovana območja, s ciljem medsebojnega sodelovanja ter skupnih projektov in politik, ki imajo mednarodni in vsealpski pomen. V ožje predsedstvo zveze ALPARC je bil izvoljen tudi predstavnik TNP, mag. Martin Šolar.

POMOČ PLANINAM

BESEDILO • *dr. Tomaž Kralj*
FOTOGRAFIJA • *Marjeta Klemenc*

Tudi v letošnjem letu je JZ TNP v sodelovanju s Slovensko vojsko izvedel nošnjo tovara na nedostopne planine. Namen akcije je bila neposredna pomoč pri opravljanju kmetijske dejavnosti. Nošnja se je izvajala 9., 24. in 25. julija; tovor se je nosilo na Planino Ovčarija, Planino v Lazu, Planino za Migovcem in Velo polje ter do lovske kočice na Glinu. Skupna količina prenesenega tovora je bila približno 19,7 tone. Tovor je bil namenjen opravljanju kmetijske dejavnosti ter obnovi kmetijskih objektov na planinah.

Izvajali smo tudi neposredno pomoč pri čiščenju pašnih površin. Spomladi je nadzorna služba parka v sodelovanju z domačini izvedla akcijo čiščenja zarašči na Planini Laška seč. V okviru akcije Ogenj v Alpah smo, v sodelovanju s CIPRO Slovenije, PZS in predstavniki agrarne skupnosti, izvedli čiščenje zarašči na planini Velo polje. S sredstvi projekta ALPA (Sonaravno upravljanje planin na varovanih območjih), ki je sofinanciran s sredstvi Evropske unije iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, program Cilj 3 Evropsko teritorialno sodelovanje, Operativni program Slovenija–Avstrija 2007–2013, smo skupno očistili 19,5 ha zarašči na planinah Ovčarija, Govnač in Krošnja. Namen čiščenja zarašči je ponovna oživitev pašnih površin, skladno s potrebami po dodatnih pašnih površinah. •

DAN ALPSKE KONVENCIJE

BESEDILO • *Tina Markun*
FOTOGRAFIJA • *Marjeta Klemenc*

Za ozaveščanje o pomenu Alpske konvencije so Triglavski narodni park, Planinsko društvo Dovje-Mojstrana, Planinska zveza Slovenije, CIPRA Slovenija, Slovenski planinski muzeji v Mojstrani in Hiša pr Katr ob sodelovanju z Ministrštvom za infrastrukturo in prostor ter Stalnim sekretariatom Alpske konvencije konec junija 2013 pripravili 4. Dan Alpske konvencije. Za udeležence je bilo organizirano rekreativno kolesarjenje iz Mojstrane v Radovno in Krmo ter pohod do Pocarjeve domačije, pred Slovenskim planinskim muzejem pa so potekali bogat kulturni program in aktivnosti za otroke. Namen dogodka je bil opozoriti na občutljiv alpski prostor, predstaviti posebnosti alpskih dolin, pomen ohranjanja narave in kulturne dediščine ter spodbuditi obiskovalce, da alpske doline obiskujejo na okolju prijazen način. Prireditev je edini dan Alpe konvencije na območju alpskih držav in vzoren primer sodelovanja različnih deležnikov na območju Alp z lokalnim okoljem, kar je ključno za varovanje alpskega prostora. •

TOLMINSKE RAVNE

BESEDILO IN FOTOGRAFIJA

• *Tea Lukan Klavžer*

z Tolmina se do Tolminskih Raven vzpenjamo po 13 kilometrov dolgi poti skozi vasi Žabče in Zadlaz-Žabče; cesta večinoma teče skozi gozdnat svet.

Tolminske ravne so se do začetka druge svetovne vojne imevale Žabiške Ravne. Razložena gorska vas leži na prisojni planoti južno pod Tolminskim Migovcem na kar 924 m nadmorske višine. Naselje sestavljajo gruče posameznih domačij brez izrazitega jedra ali dominante. Večina stavbnega fonda je bilo izoblikovanega v 19. stoletju. Prepletajo se tako alpski kot sredozemski stavbni elementi, kar lepo odraža prehod med mrzlo alpsko in milo sredozemsko klimo. Objekti imajo pretežno strme strehe, vmes so tudi taki s položnejšimi. Tu so npr. še dvojni kozolci – štogovi (dva povsem lesena in eden z zidanimi stebri). Nekdaj je bila prevladujoča kritina slama, najdemo pa tudi s korci krito stanovanjsko hišo. Objekte sta prizadela dva potresa (leta 1976 in 1998); po zadnjem je sledila celovita prenova vasi. Izmed 41 enot nepremične kulturne dediščine, ki so v Triglavskem narodnem parku razglašene za spomenike lokalnega pomena, kar 4 najdemo v Tolminskih Ravnah (domačije s hišnimi številkami 8, 11, 13 in 14). Naj posebej omenimo iz kamna zidano gošpodarsko poslopje s slamnatom zatrepom (pri domačiji s hišno številko 11) v osrednjem delu vasi in objekt, krit s slamo, na vzhodnem robu naselja (pri domačiji s hišno številko 14). ♦

ZAKLJUČENA OBNOVA STENSKIH POSLIKAV

BESEDILO IN FOTOGRAFIJA

• *Mojca Smolej*

Pocarjeva domačija v Zgornji Radovni je zaradi nespremenjene zunanosti, notranosti, opremljenosti in gošpodarskih poslopjij izjemen spomenik arhitekturne in etnološke dediščine. Poslikavi Križanega in Višarske Marije, ki krasita pročelje hiše, sta bili romarjem na Sv. Višarje znamenje, da si pri Pocarjevih lahko odpočijejo pred nadaljevanjem poti. Nastanek poslikav sega v 18. stoletje.

Javni zavod Triglavski narodni park je letos pridobil sredstva Ministrstva za kulturo iz javnega razpisa za izbor kulturnih projektov na področju nepremične kulturne dediščine v letih 2013 in 2014 za obnovo obeh poslikav. Na podlagi ponudbe in priporočil smo se odločili, da konservatorska dela zaupamo mag. Vesni Obid, in skupaj z mag. Marijem Vrenkom sta poslikavo začela obnavljati 12. septembra. Delo je potekalo tekoče, nadzor nad njim pa je izvajal Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Kranj.

Med delom sta konservatorja odkrila izrisane okvirje obstoječih poslikav. Po opravljenem sondiranju dela fasade od obstoječih poslikav do vhodnih vrat sta razkrila prisotnost tretje poslikave. Katerega svetnika novoodkrita poslikava predstavlja, trenutno ni mogoče ugotoviti; konservatorja predvidevata, da bi lahko šlo za sv. Florjana ali sv. Jurija, ki je zavetnik župnije Gorje, kamor je tedaj sodila Radovna. O novem odkritju smo obvestili tudi pristojne na Ministrstvu za kulturo in zaprosili za dodatna, intervencijska sredstva.

V letu 2014 bo JZ TNP obnovljeno poslikavo ter potek njene obnove predstavil na enem od dogodkov na Pocarjevi domačiji. ♦

PODZEMNA VODA V TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU

BESEDILO IN GRAFIKONI • *dr. Jože Uhan in dr. Mišo Andjelov,*
Agencija RS za okolje

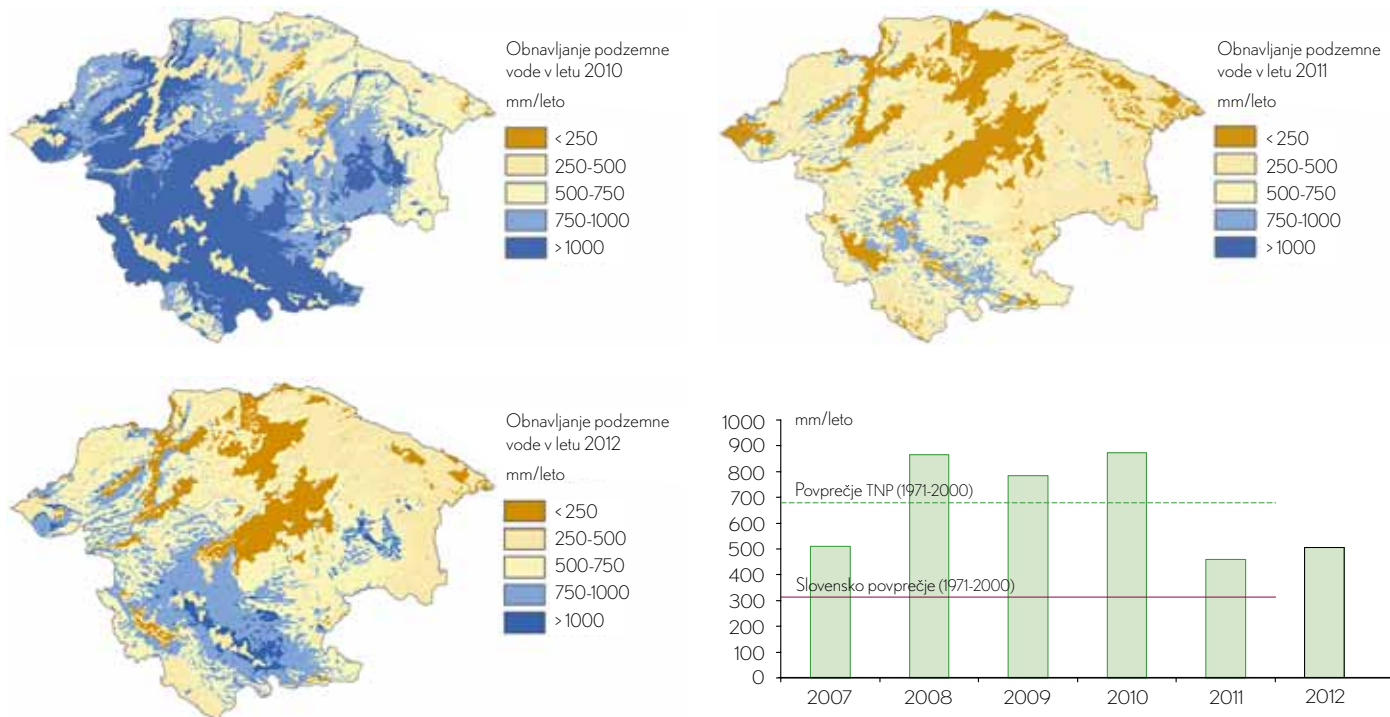
V Alpah so pomembne zaloge podzemne vode, zato jih lahko upravičeno imenujemo vodni stolp Evrope, Julijske Alpe pa vodni stolp Slovenije. Obnavljanje podzemne vode je na območju Julijskih Alp povprečno okoli desetkrat večje kot na severovzhodu Slovenije. Kljub velikemu vodnemu bogastvu pa vzbuja skrb dejstvo, da se je v zadnjih 100 letih podnebje tudi v Alpah občutno spremenilo. Alpe se po oceni evropske agencije za okolje soočajo tudi z izzivom spremenjenih lastnosti vodnih virov in obstaja nevarnost, da se bo zaradi svetovnega segrevanja alpski hidrološki sistem izrazito spremenil. Dosedanje analize trenda površinskega odtoka vode z območja Triglavskega narodnega parka odkrivajo značilno zmanjševanje povprečnih vrednosti letnih pretokov, prav tako pa je bilo odkrito značilno zmanjševanje

vanje malih pretokov v najbolj sušnih mesecih leta. Ob tem se je pokazala potreba po poglobljeni vodnobilančni analizi, ki bi odgovorila tudi na vprašanje o trendu napajanja vodonosnikov oz. obnavljanju količin podzemne vode.

Zmanjševanju količin površinskega odtoka, ki ga ugotavljajo regionalne vodnobilančne analize, sledi tudi zmanjševanje tištega deleža padavinske vode, ki odteče v podzemlje in obnavlja zaloge podzemne vode. Za območje Triglavskega narodnega parka je regionalni vodnobilančni model GROWA, ki je bil razvit v nemškem raziskovalnem središču Jülich in slovenskim pogojem prilagojen in umerjen na Agenciji RS za okolje, omogočil regionalno ocenjevanje izhlapevanja in ločevanje različnih tipov odtoka, vključno z odtokom podzemne vode. Povprečje obnavljanja podzemne vode v vodonosnikih Triglavskega narodnega parka je v zadnjem desetletju, od

2001 do 2010, 661 mm in je za 4 % nižje od povprečnega obnavljanja podzemne vode v primerjalnem 30-letnem obdobju od 1971 do 2000 (688 mm). Leto 2011 pa je bilo vodnobilančno izjemno, napajanje vodonosnikov je bilo v Triglavskem narodnem parku skoraj za tretjino manjše od omenjenega 10-letnega povprečja (459 mm).

Regionalno modeliranje napajanja vodonosnikov na območju Triglavskega narodnega parka je zaradi skoraj zanemarljivih antropogenih vplivov na varovanem območju parka odličen kazalnik posledic podnebnih sprememb na vodne vire. Potrebo po tovrstnih analitičnih pristopih izpostavlja tudi evropska strategija prilagajanja na podnebne spremembe. Območje Triglavskega narodnega parka v tem smislu postaja narodno pomembni referenčni vodnobilančni prostor za ugotavljanje sprememb v naravnih procesih hidrološkega cikla. ♦

LETNE KOLIČINE OBNOVLJENE PODZEMNE VODE V TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU OD 2010 DO 2012 IN PRIMERJAVA Z OBDOBJEM 1971-2000 (REGIONALNI VODNO-BILANČNI MODEL GROWA)

DELEŽNIKI O RABI OBNOVLJIVIH VIROV ENERGIJE V TNP

BESEDILO • *Renata Rozman,*
• *Špela Ščap, Biotehniška fakulteta*

TNP v okviru mednarodnega projekta recharge green pripravlja analizo družbenega dojetja rabe obnovljivih virov energije (OVE) na območju parka. S tem namenom smo skupaj z Biotehniško fakulteto izvedli intervjuje o potencialih in vplivih izkoriščanja OVE. Sogovorniki so bili organizacije, združenja, društva in javne ustanove, ki delujejo na območju TNP.

Sodelujoči so se strinjali, da potenciali še niso izkoriščeni; največ potenciala ima po njihovem mnenju gozdna biomasa. Večina se strinja tudi, da imata sončna in vodna energija nizek potencial, vetrna energija pa zelo nizek potencial. Razloge vidijo predvsem v (ne)razpoložljivosti naravnega vira. Poleg tega so sogovorniki prepoznali tako pozitivne kot tudi negativne vplive rabe OVE na okolijske in socio-ekonomske značilnosti TNP. Izpostavljena sta bila možnost povečanja zaposlovanja lokalnega prebivalstva in negativni vpliv na ohranjenost narave in krajine.

Zelena energija v TNP ima torej potencial. Ob pravem ravnesju potencial za rastline, za živali in za ljudi. ♦

ZNAK KAKOVOSTI TNP

BESEDILO IN FOTOGRAFIJA
• *Urška Smukavec*

JZ TNP je vodilni partner projekta INFO-PARKI, katerega namen je ozaveščati ljudi o pomenu ohranjene narave, povečati dodano vrednost storitev v lokalnem okolju, popestriti turistično ponudbo in s tem prispevati tudi h kakovosti življenja prebivalcev.

V okviru projekta se pripravljajo izhodišča za vzpostavitev znaka kakovosti Triglavskega narodnega parka. V sodelovanju z občino Kobarid smo si ogledali primer dobre prakse, in sicer v Narodnem parku Dolomiti Bellunesi v Italiji, kjer je podoben znak kakovosti uveljavljen že vrsto let. Gre za izkoriščanje potencialov, ki jih zavarovano območje prinaša predvsem v zvezi s prepoznavnostjo, promocijo in trženjem izdelkov in storitev.

Z uvedbo znaka kakovosti, ki ga bodo lahko uporabljale predvsem kmetije in nosilci turističnih kapacitet, bo tem omogočeno:

- promoviranje v okviru sistema informiranja in obveščanja v javnem zavodu TNP;
- trženje izdelkov in storitev na posebnih prodajnih mestih in prireditvah;
- vključevanje v izobraževalne programe in programe vodenj javnega zavoda;
- koriščenje razvojnih spodbud na podlagi 10. člena zakona o TNP.

Do znaka kakovosti bodo upravičeni posamezniki ali skupine, ki nedvomno dokazujejo nadstandardno kakovost svojih izdelkov ali storitev. ♦

EVROPSKA UNIJA

REPUBLIKA SLOVENIJA

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

SREČANJE S KRAJANI IN URADNE URE TNP

BESEDILO • dr. Tomaž Kralj
FOTOGRAFIJA • dr. Peter Skoberne

Javni zavod TNP je med majem in novembrom enkrat mesečno izvajal uradne ure v krajih Stara Fužina, Koprivnik v Bohinju in Zgornja Radovna. Namenjene so bile lažji dostopnosti do informacij domačinov v povezavi z načrtovanimi gradnjami in drugimi aktualnimi vsebinami.

Obisk domačinov je bil različen glede na lokacijo. Na Koprivniku v Bohinju sta bila odziv in zanimanje domačinov zelo velika, v preostalih krajih pa slabša. Na Koprivniku v Bohinju smo v času uradnih ur vzporedno izvajali tudi terenske ogledе. V letu 2014 načrtujemo, da bomo med majem in oktobrom še naprej izvajali uradne ure v krajih Koprivnik v Bohinju in Stara Fužina; podroben urnik bo objavljen aprila. Želimo, da uradne ure postanejo uveljavljena oblika neposredne komunikacije JZ TNP z domačini parka ter lastniki zemljišč.

V krajih Čadrg, Koprivnik v Bohinju, Zgornje in Spodnje Laze, Log pod Mangartom in Radovna ter v Soči smo med letom izvedli srečanje z domačini parka, kakršna so namenjena predstavitvi dela JZ TNP, predstavitvi uvajanja znaka kakovosti TNP ter razpravi o aktualnih temah na pobudo domačinov. Srečanja bomo organizirali tudi v prihodnjem letu. ♦

NOVOSTI V INFORMACIJSKEM SREDIŠČU TNP DOM TRENTA

BESEDILO • dr. Matej Vranješ • Tanja Menegalija
FOTOGRAFIJE • Marko Pretner • Aleš Zdešar

Z letošnjim letom se zaključuje projekt *Climaparks*, v okviru katerega smo na primorski strani parka pridobili kar nekaj novosti. V Informacijskem središču TNP Dom Trenta smo že leta 2011 odprli **multimedijško razstavo Gozd** – časovni triptih priznanega slovenskega umetnika Andreja Zdravica. Naložba se je izkazala za zelo dobrodošlo, saj je razstava že v prvih dveh sezonah naletela na izjemno pozitiven odziv obiskovalcev. Letos zaključujemo tudi urejanje novega **večnamenskega izobraževalnega središča v pomožnem objektu ob Domu Trenta**. Objekt je bil

zgrajen energetske varčno ter opremljen s sodobno izobraževalno opremo. V teku so dela za izvedbo **kotlovnice na sekance**, ki se sofinancira iz švicarskega sklada (Švicarski prispevek). Z novim objektom so postavljeni temelji za razvoj eno- in večdnevni izobraževalni dejavnosti, s katerimi bi v Trenti lahko podaljšali turistično sezono ter dolgoročno omogočili delo mlademu izobraženemu kadru. Z novim ogrevalnim sistemom na biomaso pa se odpirajo tudi možnosti za dolgoročno rabo lokalnih obnovljivih virov energije.

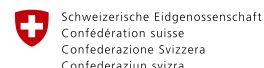
V okviru projekta *Habit-Change* smo v Domu Trenta postavili tudi **novi interaktivni razstavi Biotska pestrost Triglavskega narodnega parka**. Osrednji steber v avli središča smo prelevili v pisani svet parka, kjer je v risbah Jurija Mikuletiča prikazanih 34 rastlinskih in živalskih vrst v njihovih značilnih okoljih, tako kot si sledijo od dolin do vrhov po nadmorskih

skih višinah. Na podežestu v prvem nadstropju so nameščeni zasloni na dotik, kjer so vse vrste opisane, pri živalskih pa lahko poslušamo tudi njihovo oglašanje. Razstava je opremljena z zvočnimi posnetki opisov in je zato primerna tudi za slepe in slabovidne. ♦

Swiss Contribution

INFORMACIJSKO SREDIŠČE TNP V BOHINJU

BESEDILO • mag. Aleksandra
Žumer

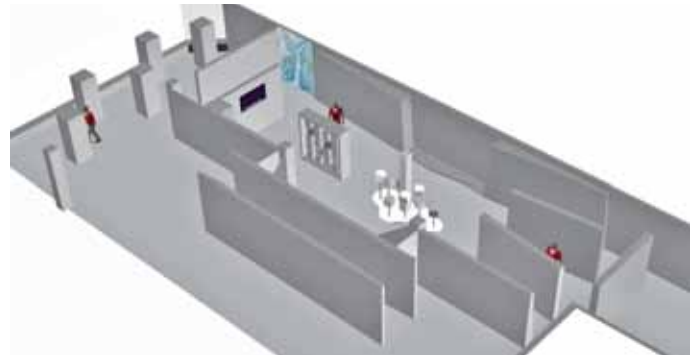
Javni zavod Triglavski narodni park (JZ TNP) je dne 11. 10. 2013 pridobil odločbo o dodelitvi sredstev za izgradnjo informacijskega centra Bohinjka. Namen projekta je do julija 2015 vzpostaviti javno informacijsko-izobraževalno središče TNP za območje bohinjkega dela TNP na danes neustrezno izkoriščeni lokaciji v Stari Fužini. Vrednost projekta je 1,4 milijona evrov. Sredstva iz Evropskega sklada za regionalni razvoj in Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo skupno znašajo 1.075.000 EUR, finančni del Ministrstva za kmetijstvo in okolje je 147.800 EUR, delež TNP pa 186.885 EUR.

Novo središče bo lokalni skupnosti v pomoč pri raznovrstnih postopkih in svetovanju, hkrati pa je njegov namen ozaveščanje o pomenu ohranjene narave in kulturne dediščine prek različnih programov, delavnic in prireditev. ♦

PRENOVA INFORMACIJSKEGA SREDIŠČA TRIGLAVSKA ROŽA

BESEDILO • mag. Martin Šolar
• Majda Odar

Na osnovi skupnega interesa Triglavskega narodnega parka, Občine Bled in RDO Gorenjska, ki ga zastopa LTO Bled, smo vložili vse napore in pridobili pomemben projekt Posodobitev informacijskega središča Triglavsko roža Bled, ki ga financirajo Evropski sklad za regionalni razvoj, gorenjske občine, RDO Gorenjska in Triglavski narodni park. Celotna naložba je vredna skoraj 900.000 EUR. Odprtje središča načrtujemo spomladi 2014.

Elementi novega središča sledijo sodobnim smernicam centrov za obiskovalce: sodobno opremljen info pult, trgovina in okrepčevalnica z lokalnimi izdelki, prireditveni prostor, multi-medijska dvorana in nova stalna razstava. Zunanji del razstave bo predstavljal Gorenjsko kot turistični cilj: vode, mešna jedra, pejsaže, zgodovino; notranji del pa naravo Gorenjske in Triglavskega narodnega parka. Rdeča nit je voda, ki ustvarja biotsko raznovrstnost in pokrajinsko pestrost ter omogoča obstoj človeka. Triglav kot gora in simbol bo v zaključnem delu predstavljen v filmu. ♦

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski sklad za regionalni razvoj

OTROCI SO RAZISKOVALI TRADICIONALNO ZNANJE

BESEDILO • *Maja Fajdiga Komar*

Oktober je v Bohinjski Bistrici, v Kulturnem domu Joža Ažmana, potekal Otroški parlament o naravi in tradiciji, ključni dogodek projekta LEADER, ki so ga v sodelovanju z osnovnimi šolami iz Bohinjske Bistrice, Gorij, z Bleda, iz Lesc, Mojstrane in Radovljice vodili sodelavci Triglavskega narodnega parka.

Učenci omenjenih šol so nam predstavili tradicionalna znanja, ki so jih spoznavali na delavnicah v okviru projekta: vezenje, pletenje, peko kruha, pletenje košar, izdelovanje lesenih grabelj in ličkanje koruze. Dogodek so vodili učenci sami. Po vsaki predstavitvi je bila debata, v kateri so sodelovali tudi povabljeni gostje – župani, ravnatelji šol, predstavniki ministrstev, zaveda za šolstvo in turističnih organizacij, etnologi in drugi. Izpostavili so, da v šolah primanjkuje praktičnega pouka in da je veliko uporabnih predmetov mogoče narediti doma iz naravnih materialov.

V okviru projekta je izšla otroška slikanica *Pri babici na kmetiji* avtorja Grega Kržeta in ilustratorke Nine Meglič. Zgodbe slikanice prinašajo utrinke življenja sodobnega otroka, ki s pomočjo babice začuti počasnejši, z naravo in letnimi časi povezan utrip življenja in dela v alpskem svetu. Slikanico so v okolici Triglavskega narodnega parka na krajevnih obdarovanjih otrokom prinesli decembrski dobri možje.

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

MLADI NADZORNIKI V LETU 2013

BESEDILO • *Marjeta Albinini*
FOTOGRAFIJA • *Gorazd Kutin*

Tradicionalni mednarodni tabor mladih nadzornikov je bil tokrat organiziran v nemškem narodnem parku Bavarski gozd. Zbralo se nas je 45 udeležencev iz 14 zavarovanih območij in 12 evropskih držav, barve TNP pa sta zastopala Matevž Jeršin z Jesenic ter Andraž Rišič z Bleda. V tednu sončnega vremena, ki smo ga sredi julija preživeli v gozdovih blizu Zwiesel, smo obiskali dobršen del parka in spoznali najzanimivejše, kar imajo. Območje, ki pogled vznemirja predvsem z obsežnimi površinami gozdov, prizadetih od lubadarja, je vredno obiska tudi zaradi obor z divjimi in domačimi živalmi, zanimivih informacijskih centrov ter prijaznih ljudi.

Avgušta smo se na taboru zbrali mladi nadzorniki Triglavskega narodnega parka in mentorji. Preživeli smo ga v hribih nad planino Razor, v Tolminskih koritih in ob Soči.

V letošnjem letu Federacija Europarc, ustanoviteljica programa Mladi nadzornik, praznuje 40. rojstni dan. V počastitev jubileja je bila oktobra na Madžarskem konferenca za mlade, ki sta se je udeležila Matic Willewaldt iz Lesc in Ema Kravanja iz Trente.

Po vsem doživetem smo se stežka razšli – to je znak, da je tišto, kar smo počeli, zanimivo in da smo drug drugemu dobra družba. Mladim nadzornikom hvala za sodelovanje, sodelavcem pa za pomoč! ♦

Poletni program Odkrivaj Triglavski narodni park

BESEDILO • *Ana Marija Kunstelj*

Naše naravno okolje in z njim Julijske Alpe je najbolj obremenjeno v poletnem času, ko si vsi želimo oddiha. Da bi v naravo stopali kot v svetišče, v katerem si lahko povrnemo moči in zbištrimo pogled na svet, Triglavski narodni park v poletnih mesecih skrbi tudi s programom ozaveščanja: predstavitev Triglavskega narodnega parka v sliki in besedi z informacijami o možnostih obiskovanja parka so v juliju in avgu-

stu potekale vsak teden v Kranjski Gori in na Bledu, mobilna info točka pa se je pojavljala na terenu in v Stari Fužini na Torkovih glasbenih večerih. Poseben način, kako obiskovalcem povedati, da vstopajo v dragocen in občutljiv prostor, pa je pripovedovanje zgodb ob ognju. Letos so bili večeri pripovedovanja organizirani v kampih Šobec, Lesce-Bled, in Danica v Bohinjski Bistrici pa tudi na Ranču Mrčina pod Studorjem. Legenda o Zlatorogu

in njegovem kraljestvu, današnjem Triglavskem narodnem parku, s starodavnimi glasovi naših prednikov govori o človeškem pohlepu, ki nespoštljivo poseže v naravo, a ta si rane na čudežen način zaceli sama – človek pa je tisti, ki utрпи nepopravljivo škodo. Narave ne varujemo samo zaradi nje same, ampak zaradi sebe, je sporočilo, ki ga zaradi dramatične zgodbe razumejo tako otroci kot odrasli. ♦

MANGARTSKO SEDLO

BESEDILO • *Iztok Butinar*
FOTOGRAFIJI • *Tanja Menegalija*

Ljubljanska cesta 27
SI-4260 Bled, Slovenija
www.tnp.si

Mangart je ena izmed največjih gora v Julijskih Alpah (četrti najvišja, za Triglavom, Montažem in Škratlenco). Celotno mangartsko pogorje tvori naravno pregrado med dolino potoka Koritnice na jugu in Mangartsko dolino na severu. Južna pobočja so travnata, prekinjajo jih številne pečine in grape, na severno stran pa se gorovje prepadno spušča v štrmi steni, ki se lahko primerja s triglavsko. Še

več, v Belopeških jezerih se bohota njena zrcalna podoba.

V višjih predelih Triglavskega narodnega parka se je že začela zima, zato bomo pokukali na sončno stran in se po južnih pobočjih nad Mangartsko planino povzpeli do Mangartskega sedla. Pot nas bo po pobočjih Planje večkrat peljala prek znamenite ceste, ki na sedlu doseže višino 2040 m nad morjem in je tako najvišja cesta v Sloveniji. Njena posebnost so predori, zvrtni v živo skalo, brez uporabe betona. Pot nas vodi nad predori, cesti se pridruži po prijetnem sprehodu čez slikoviti in z macesni poraščen greben Mesnovke, tik pred zadnjim predorom. Cesti se lahko ognemo tako, da se podamo na mulatjero nad njo, v vsakem primeru pa pridemo do kočice na Mangartskem sedlu, kjer je v poletnih mesecih zelo živahno. Ker je kočica v tem letnem času zaprta, bošče v miru prisluhnili veličastnemu šepetu vetra in uživali v razgledih na okoliške vrhove. Predvsem proti Loški steni, ki je od tod videti kot na dlani. Od kočice je le še skok do sedla, od koder se nam odpirajo pogledi navzdol proti Belopeškim jezerom in na drugo stran čez Karavanke proti Avstriji.

IZHODIŠČE: Mangartska planina
TEŽAVNOST TURE: lahka tura
TRAJANJE TURE: 3 ure
VIŠINSKA RAZLIKA: 650 m

Poskrbimo za varnost

Ko se pozimi odpravimo v zasnežene gore, moramo biti pripravljeni na nizke temperature, krajši dan, zaprte planinske kočice, manjše število ljudi v gorah, pod snegom skrite markacije, poledenela tehnična varovala na poteh, ekstremne vremenske razmere in stalno prisotnost nevarnosti zdrsov in plazov. Velik dejavnik samokritičnosti pri izbiri ture igra stanje naše opreme in stopnja našega znanja o njeni uporabi. Nikakor se na turo v zimskih razmerah ne odpravimo brez plazovne žolne, ki ni reševalno sredstvo, je pa nujen osebni pripomoček za iskanje zasutih v plaz, plazovne sonde in plazovne lopate. Omenjeni »trojček« močno skrajša čas iskanja in odkopavanja v primeru nesreče – če ga znamo uporabljati. Seveda pa ne smemo pozabiti na osnovno tehnično zimsko opremo – dereze, cepin in čelado.

VIR: JAVNE INFORMACIJE SLOVENIJE,
GURS, DTK50, 2005